

**ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

*Присвячується 50-річчю
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

**МАТЕРІАЛИ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОГО СЕМІНАРУ**
МОВА І ПРАВО

12 листопада 2015 року

УДК: 811.161.2:372.461 ББК: 81.411.1-7я43 М 34

Матеріали науково-практичного семінару «Мова і право» (12 листопада 2015 року, Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ). – Д.: Середняк Т. К., 2015. – 128 с.

(в авторській редакції)

Вміщено матеріали науково-практичного семінару, в якому взяв участь професорсько-викладацький склад мовних кафедр Дніпропетровська та інших міст України. Тематика статей охоплює актуальні проблеми системного підходу до термінотворення, перекладу, вивчення та застосування іншомовних слів під час навчання рідній та іноземній мовам у спеціалізованих вищих навчальних закладах, погляди про культуру професійного мовлення (українською та англійською мовами), медіаосвіту та медіавпливи на аудиторію, а також правову підтримку української мови в Україні.

Матеріали наукового семінару можуть бути використані викладачами для підготовки до занять з рідної та іноземної мов, а також для розробки підручників та посібників, які б передбачали достатню мовну підготовку старшокласників, здобувачів вищої освіти, слухачів магістратури та ад'юнктури.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

д-р філол. наук, проф. професор кафедри мовної підготовки

А. М. Поповський

канд. пед. наук, доц. завідувач кафедри мовної підготовки

Н. О. Побережна

канд. філол. наук, доц. доцент кафедри мовної підготовки

І. Д. Гречухіна

канд. філол. наук доцент кафедри мовної підготовки

Т. В. Крашеніннікова

(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)

Рекомендовано до друку Вченою радою Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

(протокол №3 від 26.11.2015 р.)

© Автори, 2015 з

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	5
----------------	---

ПРОБЛЕМАТИКА ОЧИМА НАУКОВЦІВ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Весельська Г.С. Приєднувальні сполучники: термінологічний аспект.....	7
Гримашевич Г.І. Діалектологія чи говіркознавство: до проблеми українськомовного галузевого термінотворення.....	9
Кондрашева О.В., Тютюнник В.Ю. Деякі особливості синонімічних відносин у російській термінології містобудівної акустики.....	11
Костюк Н.Г. Фразеологія у мові правників.....	14
Крашеніннікова Т.В. Поняття «мова художньої літератури» і «аналіз мови художнього тексту» у поглядах науковців.....	16
Палій В.М. Мовні контрасти в поезії Марії Дубини.....	18
Руколянська Н.В. Функціонування міжгалузевих термінів у текстах кримінального процесуального права.....	21
Тягло Л.В. Медичні терміни у складі юридичної термінології.....	24
Яценко С.А. Із питань словотвірної термінології.....	26

КУЛЬТУРА ПРОФЕСІЙНОГО МОВЛЕННЯ

Архипенко О.М. Експресивні фразеологізми у творах В. Винниченка.....	28
Ігнат'єва С.Є. Сучасний професійний дискурс у вищому навчальному закладі.....	30
Маркіна Л.Л. Творче використання педагогічного досвіду А.М. Поповського у процесі формування культури професійного мовлення правоохоронців....	32
Мороз В.Я. Засоби експресії в творах Михайла Чхана.....	35
Поповський А.М. Зросійщення українських прізвищ.....	38
Проценко О.А. Роль невербальних засобів спілкування у професійній діяльності юриста.....	42
Сабельнікова Т.М. Комунікативна вправність як складова професійної підготовки працівників національної поліції.....	45
Стіжко Н.В. Засоби мовної експресії на фонографічному рівні у творах В.Винниченка.....	47
Цюп'як І.К. Проблема культури професійного мовлення студентів вищих навчальних закладів освіти технічного напрямку.....	51

МЕДІАОСВІТА ТА МЕДІАВПЛИВИ НА АУДИТОРІЮ

Очковський В.Л. Дослідження науковців про проблеми спілкування у сучасному суспільстві.....	52
Токарева А.В. Визначення сучасного стану медіаосвіти в Україні.....	55

ПРОФЕСІЙНА СПРЯМОВАНІСТЬ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Grechukhina I.D. The modal verb «shall» in the language of law.....	58
Коршенко А.Є. Професійна спрямованість вивчення іноземної мови як основа якісної підготовка висококваліфікованих спеціалістів.....	60

Кузан Г.С. Рольові ігри як одна з складових навчання англійської мови студентів юридичних спеціальностей.....	63
Nahorna J.A. Correlation between language and law.....	66
Poberezhna N.O. Educational information environment in teaching foreign languages.....	67
Русанова Л.І., Сазанова Л.С. Особливості професійно-орієнтованого навчання іноземної мови у немовному вузі.....	70
Сахно І.П. Лінгвокультурна специфіка іншомовних документних текстів...73	
Тумофіїва К.М. The peculiarities of legal translation.....	75
Чухно Т.В. Особливості курсу «Іноземна мова наукового спілкування» для магістрантів.....	77
Шашкіна Н.І., Дружиніна Л.В., Лазуренко Л.А. Зміст термінологічної концептосфери в програмі вивчення іноземної мови у ВТНЗ.....	78
УКРАЇНСЬКА НАУКА ОЧИМА СТУДЕНТІВ	
Goshulyak J.J. Ukraine's cooperation with international law enforcement organizations: Interpol and Europol.....	82
Гринько В.П. Проблеми перекладу юридичних термінів.....	84
Дубина Ю.В., Іващенко А.В. Особливості юридичної терміносистеми в англійській мові.....	86
Ізюмська М.Д. Нові слова та їх значення в правознавстві.....	88
Карасьова Т.І., Лаврінченко Ю.О. Система англійських юридичних термінів та основні прийоми їх перекладу.....	89
Костогриз І.В., Лескіна Ю.О. Міжособистісні комунікації іноземною мовою в сфері професійної діяльності менеджерів.....	92
Крашенінніков А.О. Розрізнення понять «українська народність» та «українська нація».....	94
Кудрявцев М. Ю. Походження слова «поліція».....	96
Мазенко Н.А. Особливості провадження слідчих дій за участю іноземних громадян.....	97
Лонська Є.В. Особливості судового перекладу.....	98
Машкова М.Р. Правила оформлення візитної картки.....	100
Мороз Р.В. Етнокультурні архетипи бінарного типу як історичний і духовний феномени.....	103
Мороховська М.О. Морфологічні засоби творення юридичної термінології.....	106
Ніколенко В.В. Професійне спілкування працівників поліції.....	108
Пушкеля А.О. Ідейний пафос публіцистики М. Хвильового.....	109
Савченко В.О. Трактатування терміна і поняття «конституційне право» у фаховій літературі.....	112
Страшко О.В., Федорова Ю.О. Прийоми перекладу англійських юридичних термінів українською мовою.....	114
Циб І.С. Мовно-інформаційна культура юриста.....	116
Шпак Д.І. Культура професійного мовлення правника.....	119
Южека Р.С. Історичні факти розвитку української мови.....	121
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	124

ПОНЯТТЯ «МОВА ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ» І «АНАЛІЗ МОВИ ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ» У ПОГЛЯДАХ НАУКОВЦІВ

Крашеніннікова Т.В.

(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)

У період комп'ютерних технологій спостерігається пониження інтересу до художньої літератури, але та частина населення, яка все ж таки досі тримає в руках книжку або її електронну версію, часто озвучує думку, що читання стає формальним: читаємо зміст, а не поринаємо у книжковий світ. У такому разі варто звернути увагу на поняття «мова художньої літератури».

Мова художньої літератури, на думку І.М. Кочан, – важливий компонент форми – зумовлює і зміст твору, слугує матеріалом для створення словесно-художніх образів. Завдання лінгвістичного аналізу – розкрити ті лінгвістичні засоби, за допомогою котрих виражається ідейно-емоційний зміст літературного твору. Правильне розуміння специфіки мови художнього твору – важлива передумова для створення науково-обґрунтованих засад лінгвістичного аналізу тексту [3, с.119].

Ф.Т. Жилко визначав такі завдання та напрями аналізу мови художніх творів: 1) вивчення особливостей і функцій стилістичних засобів національної мови, що стають безпосередніми засобами зображення; 2) дослідження з допомогою мовно-стилістичних засобів побудови образів і характерів; 3) вивчення стилістичних засобів індивідуалізації і типізації мови героїв, побудови діалогів; 4) дослідження ваги письменника в розвитку літературної мови доби, дослідження того, наскільки письменник відображає загальнонародну мову і що нового вносить він у скарбницю літературної мови свого часу [1, с. 25]. До особливостей функціонально-стильової єдності «мова художньої літератури» А.О. Капелюшний відносить такі складові: 1) єдність комунікативної й естетичної функцій; 2) багатостильовість; 3) художньо-образна конкретизація як основна загальна специфічна стильова риса; 4) широке використання зображально-виражальних засобів; 5) перетворення безобразних мовних елементів на систему художньо-образного бачення світу; 6) виявлення творчої індивідуальності автора; 7) використання зі стилістичною метою для створення місцевого колориту, для мовної характеристики персонажа діалектизмів, жаргонізмів, професіоналізмів, просторічних слів; 8) використання образних засобів мови – звукової організації мовлення, експресивно-стилістичного забарвлення слова; 9) використання в художньому контексті двоплановості слова, яке є номінативно-комунікативною одиницею й водночас засобом створення художньої яскравості, створення образу [2, с. 17-18].

І.М. Кочан дотримується думки, що **лінгвістичний аналіз художнього тексту** – це єдність форми і змісту як двох неподільно пов'язаних частин твору, що визначають його цілісність і значущість як факт суспільної свідомості та мистецтва слова. Аналіз будь-якого тексту як продукту мовно-розумової діяльності людини із застосуванням лінгвістичних методів і прийомів з метою виявлення його структурно-сислової єдності,

комунікативної спрямованості та інтерпретації упорядкування мовних засобів для вираження смислу. Предметом лінгвістичного аналізу тексту є виділення в ньому і характеристика мовних одиниць різних рівнів – фонетичного, лексичного, граматичного та ін. Найсуттєвішим для лінгвістичного аналізу тексту є семантичний аспект, при якому об'єктом аналізу може виступати або макротекст, або окремі складові частини тексту (мікротексти). Цей аналіз передбачає не механічне розчленування тексту на частини, а цілісний системний підхід до його вивчення, тобто вивчення кожного елемента в єдності з іншими, у сукупності мовних засобів, що передають смислову цілісність тексту. Основним завданням лінгвістичного аналізу художнього тексту є з'ясування ідейного задуму письменника, того емоційного, естетичного смислу, що лежить в основі твору і визначає відбір і функціонування мовних засобів для образного відображення об'єктивної дійсності. Оскільки художній текст може викликати неоднозначне трактування естетичного смислу, то при лінгвістичному аналізі тексту виникає потреба виявляти імпліцитні (словесно не виражені, підтекстові) зв'язки.

У методичній літературі розрізняють *лінгвістичний*, *лінгвостилістичний* та *лінгвоестетичний* аналіз художнього тексту. Лінгвістичний аналіз передбачає виявлення мовної і стилістичної норми у сучасній мовленнєвій практиці, взірцем якої виступають письменницькі тексти. Лінгвоестетичний аналіз виявляє закономірності функціонування одиниць художньої мови, що служать для відображення об'єктивної дійсності (характеристика особливостей мови: авторські синоніми, оказіоналізми, фраземи та ін.). Лінгвістичний аналіз тексту передбачає з'ясування закладеного в художньому тексті ідейного задуму, його естетичних цінностей – єдності мовлення і створюваних ним образів, естетичного спрямування мовних одиниць для вираження художнього змісту. Лінгвістичний аналіз тексту включає такі послідовно застосовувані прийоми: візуальне сприйняття писемного тексту, сприйняття на слух (читання), сегментування, спостереження, лінгвістичне коментування та ін. Завершуємо його узагальнюючими висновками. Такий аналіз може бути *комплексний*, коли розборі підлягають усі текстоутворюючі засоби (усіх рівнів), і *фрагментарний*, коли розглядається організація мовних одиниць на якомусь одному рівні (композиційно-синтаксичному, лексичному, граматичному, метро-ритмічному) [4, с. 291-292].

Отже, аналіз мови художнього твору пов'язаний із характеристикою прийомів образно-естетичного використання автором мовних елементів різних рівнів.

Література

1. Жилко Ф.Т. Питання аналізу мови художніх творів // Українська мова в школі, 1952. – №5. – С.21-31.
2. Капелюшний А.О. Практична стилістика української мови: Навчальний посібник. – Вид. 2-ге, перероблене. – Львів: ПАІС, 2007. – 400 с.

3. Кочан І.М. Лінгвістичний аналіз тексту: Навчальний посібник. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2008. – 423 с.
4. Плющ М.Я. Лінгвістичний аналіз тексту // Українська мова. Енциклопедія / Редкол.: В.М. Русанівський, О.О. Тараненко (співголови), М.П. Зяблюк та ін. – К.: Видавництво «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2000. – 752 с. – С.291-292.